

Dzemes kakla vēža savlaicīgas atklāšanas programma un saslimstības rādītāju izmaiņas

Una Kojalo, Santa Pildava¹, Ģirts Briģis²

Rīgas Stradiņa universitāte, Medicīnas fakultāte, Statistikas laboratorija, Latvija

¹ Slimību profilakses un kontroles centrs, Latvija

² Rīgas Stradiņa universitāte, Sabiedrības veselības fakultāte, Latvija

Ievads. Dzemes kakla vēzis ir viena no tām vēža formām, kas ļauj savlaicīgi noteikt pirmsvēža stāvokli vai slimību agrīnā stadijā un vēlāk to veiksmīgi ārstēt. Tomēr Latvijā liela daļa gadījumu tiek atklāta vēlīni, kā arī Latvija atrodas to Eiropas valstu vidū, kur saslimstība un mirstība no dzemes kakla vēža ir visaugstākā. Kopš 2009. gada Latvijā ir ieviesta dzemes kakla vēža savlaicīgas atklāšanas programma sievietēm vecumā no 25 līdz 70 gadiem. Atsaucība savlaicīgas vēža atklāšanas programmai 2012. gadā bija 26,7%.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Noskaidrot, kādas izmaiņas vēža saslimstības rādītājos notikušas kopš dzemes kakla skrīninga ieviešanas. Pētījumā retrospektīvi tika iekļauti dati no "Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par pacientiem, kuri slimo ar onkoloģiskajām slimībām" – 2318 sievietes, kurām tika diagnosticēts un histoloģiski apstiprināts dzemes kakla vēzis laika periodā no 2003. līdz 2012. gadam. Pētījumā tika iekļauti dati par slimības stadiju, atklāšanas veidu un nāves cēloņiem, kā arī demogrāfiskie rādītāji. Dati tika analizēti, izmantojot *Microsoft Excel* 2010 un *SPSS* 20.0 programmas.

Rezultāti. Laika periodā no 2003. līdz 2012. gadam saslimstība ar dzemes kakla vēzi pieauga no 16,5 līdz 22,3 gadījumiem uz 100 000 sieviešu (nestandartizētie rādītāji). Laika periodā no 2003. līdz 2008. gadam saslimstība vidēji palielinājusies par 3,7% gadā, savukārt no 2009. līdz 2012. gadam – vidēji par 4,3% gadā, kas nav statistiski ticama atšķirība ($p = 0,905$). Salīdzinot laika periodus, novēloti atklāto vēža gadījumu skaits – III un IV stadijā – nav mainījies, 39,4% un 42,1% ($\chi^2 = 2,36$, $p = 0,308$). Tomēr būtiski pieaug *in situ* un I stadijā atklāto vēža gadījumu skaits – no 28,7% līdz 35,3% ($\chi^2 = 11,27$, $p < 0,05$) un samazinās II stadijā atklāto vēža gadījumu skaits – no 23,2% līdz 13,6% ($\chi^2 = 33,96$, $p < 0,001$).

Secinājumi. Kopējās saslimstības izmaiņas, uzsākot dzemes kakla vēža savlaicīgas atklāšanas programmu, nav konstatētas. Nav mainījusies vēlīni atklāto vēža stadiju proporcija. *In situ* un I stadijā atklāto vēža gadījumu skaits pieaug, savukārt II stadijā atklāto vēža gadījumu skaits samazinās.

V